

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

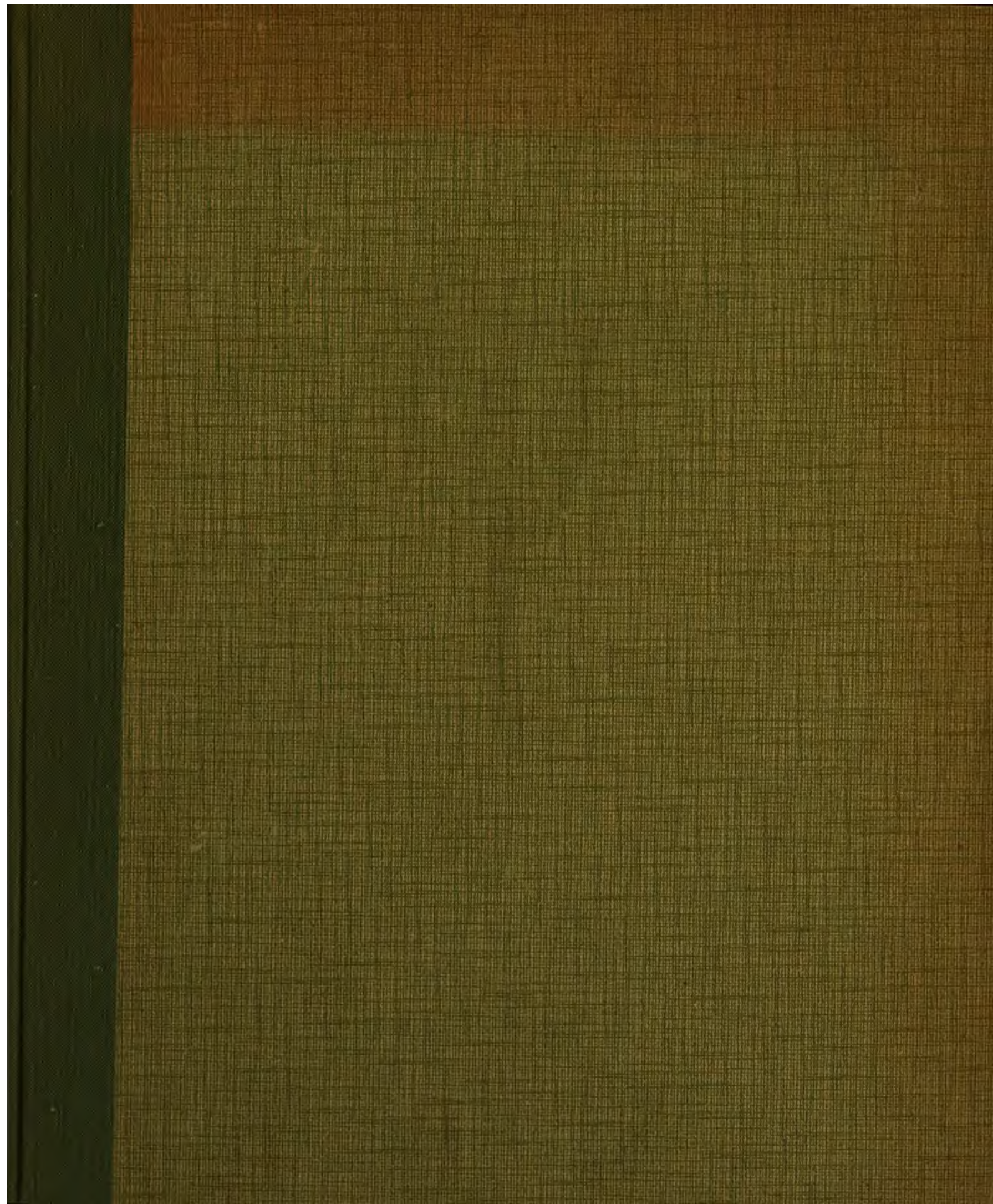
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

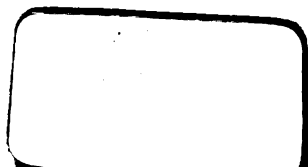
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

ふ川是は是は是は是は是は是は是は是は

170

一 二 三 四 五 六 七 八 九 十 十一 十二 十三 十四 十五 十六 十七 十八 十九 二十 二十一 二十二 二十三 二十四 二十五 二十六 二十七 二十八 二十九 三十 三十一 三十二 三十三 三十四 三十五 三十六 三十七 三十八 三十九 四十 四十一 四十二 四十三 四十四 四十五 四十六 四十七 四十八 四十九 五十 五十一 五十二 五十三 五十四 五十五 五十六 五十七 五十八 五十九 六十 六十一 六十二 六十三 六十四 六十五 六十六 六十七 六十八 六十九 七十 七十一 七十二 七十三 七十四 七十五 七十六 七十七 七十八 七十九 八十 八十一 八十二 八十三 八十四 八十五 八十六 八十七 八十八 八十九 九十 九十一 九十二 九十三 九十四 九十五 九十六 九十七 九十八 九十九 一百

1173. d. 16

L A U D A T I O
SIMONIS EPISCOPII,

PUBLICE DICTA AMSTELAEDAMI, IN AE-
DE SACRA REMONSTRANTIUM, DIE XXIII
NOVEMBRIS ANN. MDCCLXXX.

A

JANO KONYNENBURG,

*CUM IN EORUM SCHOLA THEOLOGIAE AT-
QUE HISTORIAE ECCLESIASTICAE PRO-
FESSIONEM AUSPICARETUR.*

AMSTELAEDAMI,
APUD M. SCHALEKAMP.
MDCCLXXXI.

SUMME VENERANDAE

REMONSTRANTIUM

SOCIETATI

SACRUM

LAUDATIO

SIMONIS EPISCOPII.

SEMINARII HUIUS CURATORES SUMME VENERANDI, DOCTISSIMI, FIDELISSIMI.

VIRI CELEBERRIMI, TU DECESSOR ADMODUM VENERANDE, ATQUE TU, COLLEGA HONORATISSIME, EXOPTATISSIME.

QUARUMVIS DISCIPLINARUM AC SCIENTIARUM PROFESSORES PLURIMUM REVERENDI, ERUDITISSIMI.

SACRORUM VENERANDI ANTISTITES, MENTIS DIVINAE INTERPRETES FACUNDISSIMI, FIDELISSIMI.

AR.

ARTIUM DOCTRINARUMQUE DOCTORES CON-
SULTISSIMI, EXPERTISSIMI

QUOTQUOT ADESTIS, CUJUSCUMQUE LOCI
ATQUE ORDINIS, DIGNITATE, INGENIO, DOC-
TRINA, GENERE AUT MUNERIBUS CONSPI-
CUI, AUDITORES HUMANISSIMI.

TUQUE ETIAM ORNATISSIMA STUDIOSAE JU-
VENTUTIS CORONA, DEO ET ECCLESIAE
SACRA, COMMILITONES OPTATISSIMI.

heologiam Christianam, quae, quum in tra-
dendis iis occupatur, quae homines reddant
vere beatos, aliis disciplinis tantum antepo-
nenda est, quantum divina praestant huma-
nis, aliarum tamen etiam scientiarum incommoda infeli-
citer subiisse, cunctisque aerae nostrae periodis, variis ac
perverfis corruptam fuisse figmentis, adeoque Theologi
munus permultis obseptum esse difficultatibus, nemo
prorsus aequus rerum arbiter, inficias iverit.

Jam ipso, quo Apostoli Euangelium annuntiarent tem-
po-

LAUDATIO SIMONIS EPISCOPI. 7

pore, simplex Jesu Christi doctrina *Ιουδαίσις* fuit *σκανδαλον*, *ἑλλήσις* *μωρία*, atque hujus simplicitatis fastidium quot quæso allegiarum atque opinionum commenta, ex Judaismo, vel ex Platonismo desumpta, et sanctorum, ut vocantur, Patrum additamentis postea adaucta, in ipsam religionem Christianam intulit! Quantam eheu! perniciem haec omnia rei Christianae importârunt, quum externa ecclesiae forma Clericorum auctoritate stabilita fuit! Contemptâ mox Sacrae Scripturae simplicitate, sensum adsumptum fuisse spirituales, doctrinam moralem pro variâ hominum indole subtiliter ac perversè satis distinctam, caerimonias auctas, permultas hac ratione disensiones et discordias de rebus levioris vel potius nullius ponderis exortas, atque ita theologiae provinciam mirum in modum dilatata, adaucta, contorta fuisse, inter omnes abunde constat. Nulla sane prolapsa est aetas, quum et aliquid novi addiderit; novi tamen ejusmodi, quod non res obscuras illustraverit, sed potius manifestis tenebras obfuderit. Hinc tot quaestiones et argutiae, tot omnium, sectarum ac temporum libri, quorum

ti-

8 L A U D A T I O

titulos vix unius hominis memoria capiat. Atque utinam Reformationis faustissima dies omnia illa, quae veram religionem ab omni parte obscurârunt, inania commenta fustulisset funditus! Utinam literarum omnis generis instauratio, quae mores saeculi agrestes mollivit, ac liberam inquirendi rationem, etiam in Belgium nostrum transmisset, praejudicatarum opinionum vincula ita divulsisset, ut discrimen Religionem inter et Theologiam, cuius partes mere theoreticae alio atque alio sensu intelligi et exponi possunt, theologus quisque habuisset exploratum! Utinam Protestantes, in deferendâ veteri Ecclesiâ religionis libertatem adspirantes, illam aequè omnibus dissentientibus concessissent! Nusquam sane tot fuissent exortae lites, atque Belgium nostrum, magno eruditissimorum virorum ordine clarum, favente ecclesiae pace, sine dubio verae reformationis gloriam sibi comparasset, quam postea ingenui Genevenses, Helvetii, Angli, quin et nostrâ aetate, sub magno Friderico Rege, Germani obtinuerunt!

Quae cum ita sint, A. A. H. H., quum integra
doc.

SIMONIS EPISCOPII. 9

doctrina Christiana tam inanibus commentis sit contaminata, ut nullum fere nativæ simplicitatis ac pulchritudinis vestigium remanserit, maximâ, ut verum a falso discernatur, opus est perspicaciâ. Theologi munus igitur in eo præcipue versatur, ut religionem non ad præjudicatas opiniones, ad quas quasi tempestate delatus homo sæpius tanquam ad saxum adhaerescit, componat, neque Sacræ Scripturæ dicta ad systema suum cogat, sed ut perspectis omnibus, ex quibus vera religionis scientia derivatur fontibus, veritatem ipsam accuratâ diligentia ac sano judicio perscrutetur, eam sine ullo partium studio sequatur, aliis hominibus perspicuè tradat, eosque ad officia sua perficienda commoveat.

In hisce autem quamvis omni Theologo certissimæ adfint regulæ, quibus verâ a falsis dijudicari possint, et quamvis illa ipsa, quæ perspecta habere tenetur, primo intuitu ad judicandum facillima esse videantur, eum tamen in ipsis agendis fundamentis, totoque iis superstruendo veræ scientiæ aedificio, in loco scopuloso ac difficili semper versari, ab omni tempore experientia docuit. Hinc multi, etsi in ipsâ veritate indagandâ occupati, per-

10 L A U D A T I O

inde, ac si tempore inveterata opinio nequaquam falsa esse possit, ab omni novitate omnino abhorrent, lutoque haerere, quam periculo erepti planâ certe viâ progredi malunt. Hinc contra numero valde pauci sunt illi, qui etiam in religione medium tenere norint, ac quid optimum sit dispiciant, hominumque absurda commenta a germanâ veritate discernere valeant. Pauci, inquam, illi, quibus veram religionem ad pristinum decus ac splendorem restituere curae cordique sit, quique odia, iras, quaestiones, proscriptiones aut vincula, cuique bono aliquando parata, aequo animo subferant.

Laudandi igitur, imo laudibus in coelum extollendi estis Vos omnes, qui, a priscis jam temporibus, in indagandâ veritate liberiores, cuncta inde exorta incommoda forti quidem animo sustinuistis! Laudandi Vos omnes, qui, a primis reformationis incunabulis, praejudicatis aetatis vestrae opinionibus viriliter obstitistis, quique postea in eluendis veteris aevi sordibus constantissimi, atque in perpetiendis omnis generis calamitatibus fuistis patientissimi! Nonne et haec postera aetas pro tantis tamque

SIMONIS EPISCOPII. II

que praeclaris vestris laboribus maximas vobis gratias referat? Nos A. A., qui, excusso plane omni auctoritatis iugo, literas libero pariter atque ingenuo modo excolimus, nonne eorum merita extolentes, iniquam etiam illorum fortem misereamur? Nonne horum, qui de religione optime meriti sunt, Virorum memoriam sanctissime colamus?

Haec omnia quum apud animum cogitarem, cunctaque imprimis, quae proavi nostri ex Remonstrantium numero pro veritate defendenda sunt perpesi, serio mecum perpenderem, ab hisce solennibus haud alienum, nec leve, vestraeque A. A. H. H. attentione indignum judicavi argumentum, quum ex eruditissimorum Belgarum nostratium ordine exemplar sumam, et praeclari in ecclesia Christiana Viri, temporis, quo vige-
bat, licet infauti, eximii decoris, Societatis ac Remonstrantium Scholae nostrae conditoris olim ac splendoris, SIMONIS EPISCOPII laudes hac hora celebrem: non quod mihi praesumam, tanti ingenii tantaeque virtutis dignitatem me plane expresurum, sed ut consuetudini

12 L A U D A T I O

paream, quae professionis publicae inaugurationi orationem adnectit, cujus argumentum in elogio inprimis ponendum esse multi literatores sanciant. Hoc autem argumentum quum per se nobile sit, periculosa tamen plenum mihi opus aleae esse, viresque meas longissime excedere, minime diffiteor. Enimvero, si oculos ad hanc, tum eruditione, ac quocumque scientiarum genere, tum dignitate praestantium Virorum, quorum omnis in me unum sese convertit vultus, frequentiam adverto, quid juvenis ego, omni fere suppellectili oratoriâ destitutus, ac nullo rerum usu exercitatus, adferre valeo? Quum apud animum meum considero egregios plane Viros, quorum in rem literariam merita nulla prorsus aetas delebit; quum inprimis Episcopium cogito, cujus laudes commemorabit Oratio, quumque oculos converte ad Praeceptorem meum aestumatisimum, cujus in locum ego quidem, illi licet multum dispar, subrogatus sum: quum tandem novae, mihi nuper delatae, provinciae gravitatem, vel gravissimum, quod in tractandâ Theologiâ et Antiquitatibus Ecclesiasticis inest, momentum menti
meae

SIMONIS EPISCOPII. 13

meae propono, atque cum illis omnibus ingenii mei longissime imparem tenuitatem comparo, (non enim nisi privati musaei parietibus adfuetus sum) quo tandem me animi motu, quave mentis perturbatione A. A. putatis commoveri? Ad vestram igitur omnium, qui hanc provinciam mihi mandastis, benevolentiam, uti optimum curarum laborumque meorum lenimentum, mihi omnino confugiendum esse totus ego sentio, qui vel ne ullam umquam ambitione ad ornatisimum hoc munus adspiravi, ut potius praeter votum mihi obtigisse, omnibus, qui me penitus norunt, sit cognitum: ad vestram imprimis bonam voluntatem, A. A. H. H., quorum aures, non nisi Romano stylo adfuetas, facile obfendam, omnino confugio. Vos itaque aequo animo mihi adfistis, tum et aures et mentes praebeatis benevolas, etiam atque etiam rogo.

Quum autem ad dijudicanda Episcopii merita, ipsa illa, quae verum Theologum constituunt, sunt consideranda, varias theologici muneris partes enumerare hoc loco non erit inutile.

14 L A U D A T I O

Ac primo quidem loco Theologi opera in Literarum illarum, quas Sacras vocamus, studiis est collocanda, ita ut eas rite interpretari valeat, in quem finem styli praesertim, quo Novi Testamenti Scriptores usi sunt, cognitionem sibi adquirat, libros, qui supersunt, Hellenisticâ dialecto, conscriptos atque Apocryphos legat ac perlegat, tum etiam Septuaginta Interpretum versionem, Hebraeum, ex quo facta est, idioma aperte redolentem, ex cujus etiam lectione Apostoli linguae Graecae scientiam hauserunt, diligenter pervolvat, ac Hebraeorum veterum sermonem strenue addiscat: tum porro, quum in transcribendis codicibus manuscriptis hic vel ibi certo certius irrepserit error, sacrae critices usum, in genuinâ lectione indagandâ, veris a supposititiis discernendis, obscuris sive rebus sive verbis illustrandis, et corruptis locis emendandis, nequaquam Theologus spernendum putet. Quum enim varia Theologiae dogmata ex uno alterove tum Veteris, tum Novi Testamenti commate, nullâ saepe connexionis habitâ ratione, deducantur, pessime sane suis rebus consuleret, qui non nisi aliorum vestigia persequeretur. Huic

SIMONIS EPISCOPI I. 15

Huic linguarum cognitioni addere liceat illam eruditionis partem, quae in historiis occupatur. Ne tamen hoc ita accipiat, A. A. H. H., ac si mihi vellem, omnes variarum gentium ritus ac consuetudines, omnes tum veterum, tum recentiorum Theologorum et Philosophorum opiniones, imo minutissimas distinctiones, Theologo nostro esse pernoscendas, adeo ut omnes in Chronologia ac Genealogia sacra, qui vocantur, nodos explicare atque tollere possit; sed ut Veteris, praesertim et Novi Testamenti historiam, antiquitates Judaicas, hominum sensim sensimque in pejus ruentes mores, admirandamque omni aevo summi Numinis moderationem cognoscat, utque praecipuarum Sectarum earumque systematum, Platonistarum, verbi gratia, Gnosticorum ac Manichaeorum rationem, nec non variorum Orthodoxos inter et Haereticos conciliorum, dein superstitionis ac *mysticismi*, qui dicitur, rei Christianae e diametro oppositi, tandem multarum, quae adhuc in Ecclesia Christiana extant, Sectarum indolem penitus cognitam habeat, ita ut hoc modo divina oracula, in quantum illa obscuriora vide-

16 L A U D A T I O

deri possint, clarâ luce collustret, ac veram et coelestem Jesu Christi doctrinam e tenebris eruat, explicet, probet atque a cavillationibus vindicet, in quem finem historiae illa pars, quam Ecclesiasticam vocamus, absque dubio primarius theologiae doctrinae fons habendus est.

Post hæc autem linguarum et historiarum adminicula, jam et ipsa Philosophia Theologo enixe est elaboranda. Quum enim illa magistra morum, atque omnis pariter disciplinae sit, quae in contemplatione rerum, sive causarum atque effectuum, versatur, illam inprimis Philosophiae partem Theologum callere oportet, qua Dei et hominis cognitio, voluntatis humanae emendatio, appetitus omnis averfationisque correctio, atque ad virtutem et perfectionem conformatio, boni et mali, justi et æqui scientia continetur. Rite itaque huic referenda est ars cogitandi; cognoscenda quoque, veritati quæ obstant, impedimenta, ponderandi verosimilitudinis gradus, intelligendum inprimis evidentiam moralem inter et mathematicam discrimen, et quânam in re hæc vel illa valeat. Tum porro homi-

S I M O N I S E P I S C O P I I . 17

minis ipsius natura et mentis facultates, ac vehementiores animi adfectus, qui haud raro, etsi optimum Dei donum, omnibus, quae bona sunt ac vera, reluctantur; tum etiam illa pars, quae in morum versatur regimine, quaeque Jure Naturae, seu Philosophiâ Morali, continetur; tandem illa, quae ad ipsam, quantum homini cognoscenda datur, unius Divini Numinis naturam, adtributa et providentiam spectant, diligenter omnino sunt perscrutanda: adeo quidem, ut hac ratione, quum veritas veritati inimica esse nequeat, non modo fundamenta, sed et interna revelatae religionis criteria, nec non arctissimum rationis et revelationis consensum omnino explorata habeat.

Ad haec autem omnia rite perpendenda, Theologum sincero veri cognoscendi ardore flagrare, necesse est. Jam ab eo ipso temporis puncto, quo multiplices officii sui partes perspexerit, in tradendâ doctrinâ suâ eandem, ac in aliis disciplinis, verborum et vocum esse obscuritatem atque ambiguitatem ratus, nullis porro peculiaribus opinionibus ac hypothesibus, vel Scholae, vel Sectae, vel Ecclesiae suae inserviens, nulliusque aucto-

18 L A U D A T I O

ritati, nisi unius nostri omnium Magistri Jesu Christi, obsecundans, omnem pro virili in adtingendâ veritate adhibeat; curam, controversiarum ac disquisitionum theologicarum momentum ponderet, quaestiones curiosas ac futes, quae sine ullo salutis detrimento facile ignorari possint, ab iis, quae ipsâ suâ naturâ ad bene beateque vivendum faciant, adcuratius distinguat, et vindicandae meliori religionis causae cum maxime animum adpellat.

Atque si jam haec omnia opportune egerit Theologus, serio huic veri studio singularis inprimis illa virtus, quae in modestiâ sita est, adjungatur. Permulta disidia, quae Ecclesiam Christianam ab initio etiam turbârunt, ex intemperanti dominandi fervore, solâque aercandi lubidine atque audaciâ, ortum duxisse, nemo sane inficias iverit, qui turbidas animorum perturbationes, a ratione averfas, omnique aevo sibi similes, penitus cognoverit. Et si audacia haec ingenia tandem aliquando sincere agerent, in ipsis illis, quas vehementer urgent, quaestionibus nihil certi, nihil comperti sese habere, ex animo ingenue profiterentur. Quid enim ob-

SIMONIS EPISCOPII. 19

obsecro ultus, fanæ mentis compos, de divinis ante omnem ævum captis consiliis, de arcanis in mentes humanas operationibus, de ipsis illis, quæ *mysteria* vocantur, rebus humano capiti majoribus, aliisque, certum se atque exploratum habere, jactet? Num in Revelatione Christianâ horum ænigmatum solutionem inveniet? — Sed quis tam ignarus est, ut quæ revelata sunt, obscura, quæ ad omnium hominum ingenium Deus adtemperavit, *mysteria* nuncupaverit? In hisce ejusdemque generis aliis, modestus Theologus se nescire illud, quod nescit, lubenter fassus, ac prudentissimæ summi Scaligeri admonitionis:

Nescire velle, quæ Magister optimus

Docere non vult, erudita est inscitia:

aurei, inquam, hujusce moniti semper memor, de multis, quæ in theologicâ doctrinâ occurrunt difficultatibus haud temere decidet, neminem datâ operâ in errore versari sibi persuasum habens, de aliorum opinio-

nibus benigne semper judicabit , errorem] ad rationis et revelationis normam examinabit, solidis eum ac perspicuis argumentis refellet, non de vocibus, sed de re ipsâ contendet, errantem sibi conciliabit amicum, atque hac ratione ut cum omnibus cujuscumque nominis Christianis, quos nec sanctissimae nostrae Religionis Auctor, neque ejus Apostoli, Ecclesiae communione ejicendos mandârunt, in arctissimam societatem coeat, summâ ope adnitetur, quum et ipsius Jesu Christi exemplo edoctus, ac pacificâ ejus doctrinae indole ductus, neminem vel umquam damnabit; quin potius omnibus suavissimi studii officiis adversarium prosequatur.

Verum ne cui videar, Theologum fingere, qualis nec umquam fuerit, nec esse possit, ingenii virtutisque exemplum expressam ad effigiem vobis exhibere haud alienum judico. Profecto, si ullus umquam Theologus magno haud solum eruditionis adparatu, sed et maximâ in judicando sagacitate, mirâ philosophiae cognitione, veri flagranti amore, atque animi moderatione eminuerit,

S I M O N I S E P I S C O P I I. 21

rit, praecipuum certe in hisce tenere locum Episcopium nostrum, atque ejus igitur memoriam omni observantiâ esse colendam, nemo nisi rerum ignarus negaverit. Quum autem ad haec omnia rite exploranda, via et ratio, quâ ad tantum fastigium pervenerit, explicanda sit, vitae ejus, ut ad laudem magnificae, sic ad communem utilitatem uberrimae, partem breviter adtingere juvat.

Puerulus jam felicitis ingenii, et ad literas nati, tanta dedit specimina atque omina faustissima, ut Viri quidam amplissimi, nec non familiares et agnati, illum literis consecraverint, invitis licet ipsis parentibus, qui propter rationes domesticas ejusmodi consilium minus consultum ducebant. Atque haec initia eo quidem studio et ardore suscepit, ut inferioris palaestrae curricula numquam sine laude decurrens, brevissimo temporis spatio, maximos in linguâ Graecâ et Latinâ fecerit progressus, adeo ut aetate, quâ plerique in tirociniis haerent, jam inter Academiae Lugduno-Batavae cives ad altiora capessenda studia versatus fuerit, faventibus-

22 L A U D A T I O

que imprimis, qui in Republicâ plurimum pollebant, viro consulari Amstelodamensi, Cornelio Benningo, ac Theologiae Professore, Jacobo Arminio, in studiosorum collegio, quod est Hollandiae Ordinum, cujusque parentibus ejus familiaris, Joannes Kuchlinus, tunc temporis Rector erat, studiis operam navaverit.

In hac autem palæstrâ quum decertaret, tum adfiduâ Clasicorum Auctorum lectione, tum etiam indagandis veterum Philosophorum pariter ac Theologorum scriptis, invitis licet rei familiaris angustiis, nec non accedentibus aliis hujus vitæ calamitatibus, humaniorum literarum studiis tam diligentem dedit operam, ingenioque, nec non omni studiorum genere, tam perfectum atque absolutum sese exhibuit, ut philosophiam docendi munus publice obtineret, variisque summorum Virorum, quorum lectiones adfidue audiverat, Kuchlini, Bertii, Snellii, Gomari, Trelcatii, Arminii-que testimoniis, dignissimus fuerit judicatus, qui publico Theologi munere fungeretur.

Hisce autem ingenii atque eruditionis fundamentis
ram

SIMONIS EPISCOPII. 23

tam firmiter positis, Episcopus Sacrarum Literarum interpretationem velut ædificium superstruxit. Ex arc-
tæ, quæ cum Arminio, ac, post eum, cum eloquen-
tissimo et doctissimo Uitenbogardo, aliisque excellentis
ingenii Viris, ei interceserat necessitudine, jam ipse ad
liberaliorem studendi rationem ductus, atque ad Criti-
ces usum, sine quâ nulla eruditio, copiosa licet, vera
et adcurata esse possit, quæque tunc temporis, in re
Theologicâ præsertim, omnino prætermissa et neglecta
erat, delatus, perversam Sacrae Scripturae vulgo expli-
candæ methodum, quæ quidem tenebroso isthoc tem-
pore obtinebat, non potuit non perferre. Inprimis
Apostoli Pauli ad Romanos Epistolam, ex quâ notum
illud prædestinationis dogma deduci solet, ex auctoris
scopo atque ipsius linguae indole, alio, quam fieri adfo-
let, modo interpretabatur, secutus plerumque Arminium,
cujus de hoc dogmate cum Gomaro dissensus jam pu-
blice eruperat, atque ab hoc tempore commune illo-
rum, qui a vulgo dissentiant, fatum, infensissimaque,
quæ et dilectissimum præceptorem suum atque amicum
con-

24 L A U D A T I O

consectabantur, judicia evitare non potuit. Hinc factum est, ut quod ardentè optaverat, studiorum perficiendorum causâ, regiones exteras visendi consilium exsequi non potuerit. Quod ut aliquo saltem modo compensaret, Franequeram petiit, ubi tunc temporis incomparabilis Drusus veterum Hebraeorum linguam docebat. Hic ubi degeret, disputationes, quibus immiscebatur, cum Lubberto quodam, qui eum Socinianismi suspectum reddere volebat, ipsi quam plurima pepererunt incommoda, adeo quidem, ut omni fere Maecenatum suorum favore orbaretur, ac tandem ad munus Ecclesiasticum Bleisvici vocatus, infestissimum hostium contra se odium ac conjurationem pati coactus fuerit. Quae tamen incommoda cuncta modesto ac religioso animo facile superavit, ita etiam, ut malitiosissimis inimicis silentium imposuerit.

Quam turbulentæ molestiarum ac disfidiorum tempestates Belgium nostrum tunc temporis concusserint, nostrâ praesertim aetate, quâ historiae patriae studium ubicumque viget, nullus est, qui ignoret. In vulgus notæ

S I M O N I S E P I S C O P I I . 25

tae sunt controversiae de Confessione Fidei, antecedenti jam saeculo a Guidone de Bres exaratâ, tum de Catechesi Heidelbergensi, earumque in Ecclesiâ auctoritate, tum de Synodorum Ecclesiasticarum vel Procerum in rebus Theologicis jure, quae controversiae ab unâ parte omni studio vindicatae, ab alterâ, ut fieri solet, vehementer oppugnatae. In hisce Episcopis, licet a Remonstrantium parte steterit, bonorum omnium laudem, quae vera ac sola est gloria, sibi comparavit. Vixdum ecclesiastico muneri erat inauguratus, quin ad celebrem illum coetum, quem ipsi Hollandiae Ordines, ad sopiendas controversias, Hagae Comitum convocaverant, missus, eique Remonstrantium causa, uti optimo propugnatori, ac, ut ita dicam, patrono, fuerit mandata. Hic iterum eruditissimis viris, Uitenbogardo, Poppio, Grevinchovio, aliisque familiariter usus, cum lingua, tum calamo, sese alacrem valde ac promptum praestitit. Tanta ipsi erat in pertractandis, iisque subtilissimis, de *quinque articulis*, uti dicuntur, quaestionibus theologicis facilitas; tanta erat perspicuitas atque eru-

D

di-

ditio; tanta ingenii acies; tantus in commendandâ sentien-
di libertate ac mutuâ tolerantâ ardor, licet semper
moderatus; tantâ valebat apte, distincte ornateque di-
cendi arte; tantum denique in erudiendis auditoribus
pollebat oratio, ut non modo adversos etiam sibi
placaverit, sed et Ordinibus ipsis, ut pacem ecclesiasti-
cam ad Reipublicae atque Ecclesiae salutem omnino ne-
cessariam imperarent, persuaserit.

Ne miremini itaque, A. A., varlis Episcopium nostrum
jam tunc honoribus fuisse mactatum. Non per annum
quidem integrum Bleisvicensi ministerio erat functus, quin
ad Ecclesiam Trajectinam vocatus, eodemque tempore,
in Academiâ Lugduno Batavâ, celeberrimi Gomari in
locum successus fuerit. Hic iterum novam palaestram in-
gressus, omnes, qui libero veritatis examine, masculâ
eruditione, acutissimâ mentis acie delectabantur, amicos
sibi contraxit, novoque quasi vinculo constrinxit.

Jam in ipsâ ejus *de optimâ regni Christi extruptione*
Inaugurali Oratione illud probitatis, veritatis ac pacis stu-
dium elucescit, quod, veluti Ecclesiae Christianae fir-

mis-

SIMONIS EPISCOPI I. 27

misimam columnam, datâ semper occasione commenda-
vit. Simplex hanc materiam tractandi methodus, nec
non saepius repetitae admonitiones, ad veritatem absque
ullo parvum studio ingenue quaerendam, ac pacem Chris-
tianorum conservandam, uti ad extruendum Jesu Chris-
ti regnum omnino necessariam, illum quoque in theologia
docendâ bene provisa et explorata, longissime licet ab
aetatis ejus consuetudine diversa, principia posuisse cer-
to certius demonstrant. Non adeo proinde peculiarium
suarum opinionum veritatem, aut earum, quae in con-
trariam partem abeunt, falsitatem probare, sed Aposto-
licae omnino doctrinae simplicitatem restituere conatus
est; imo vero, quas Academiae et Scholae sibi tanquam
privas et proprias vindicant, mere philosophicas quae-
stiones et distinctiones depellere, ac inprimis veram pie-
tatem, concordiam et mansuetudinem inculcare, dicta-
toriam omnem, nisi unius Jesu Christi, in fidei arti-
culis, auctoritatem amovere, Christianosque, variis
ac diversis sententiis et opinionibus adhaerentes, in unam
ecclesiam et communionem conjungere, Theologi supre-

mum munus esse censuit. Ne quis autem miretur, A. H. H., Episcopium professionem suam ab obscuro certe Apocalypseos libro esse auspicatum. Enimvero, quum in exarandis multis, quae coetui Hagano invierant, documentis fuisset studiosissimus, ita ut theologico systemati, a quo, temporis ratione habitâ, quam maxime alienus erat, conscribendo ne hora quidem superesset, lectiones suas turbulentis hisce temporibus non tantum accommodare, sed et placidam praecipue religionis Christianae indolem omnium animis instillare voluit. Non ipsas adeo, quas mansuetus Joannes conscripsit, revelationes universas ac diversorum interpretum varias, easque saepe deliras, opiniones discutere, sed brevem tantummodo, quae in capite *secundo* ac *tertio* ad Ephesinam Ecclesiam occurrit, epistolam practicis observationibus illustrare, priscum Ecclesiae statum accuratius describere, atque ex ejus cum hodiernâ dissimilitudine, quid suâ aetate emendandum esset, monstrare, nec non, quae primaria theologiae sint capita, in transitu indigitare voluit. Prudentis itaque viri
 esse

esse putabat, omnes controversiarum ambages ac spinosas evitare quaestiones, utpote quae nec studiosis prodesse, nec ignorantibus nocere possint. Quae creditu necessaria existimabat dogmata, erant illa solummodo numero exigua, quae verum Dei cultum confirmare, hominum mores emendare, mutuumque amorem, benevolentiam ac charitatem augere valeant. Veram igitur practicam, ac hominum commodo ab omni parte consentaneam, religionis indolem Juvenibus inprimis et Tironibus, utpote quorum sensus ad dijudicandum verum a falso saepius haud satis sunt exercitati, commendavit, illudque officium suum religiosissimum esse ratus, vanas omnes et curiosas quaestiones fuit averfatus, et genuinam Theologi eruditionem ex ipsâ Scripturâ Sacrâ, ejusque sanâ omnique praejudicio liberâ interpretatione hauriendam esse, sibi persuasum habuit. Mirum proinde in modum congruunt et cohaerent, quas, in Professionis initio, *super Apocalypseos capitibus* habuit *praelectiones*, deinde illae, quas *in primam Joannis* habuit *Epistolam*, nec non breves *in Matthaeum adnotationes*,

quae candidum interpretem, ac facilem et solidam, minimeque ad peculiaria placita contestam, explicandi rationem, ubicumque exhibent. Hanc autem telam absolvere patriae procella vetuit. Atque utinam in tristissima ista nunquam incidisset tempora, quibus aetas ipsi in litibus et disputationibus esset consumenda! Praeclarum vero hocce stadium decurrere ei haud fuit licitum. Letalem autem tempestatem illam, quae, quominus nos- ter Episcopus in opere suo incoepto pergeret, interces- sit, quaeque in eum, ut et in permulta alia ecclesiae lumina, defaeviit, ego quidem silentii peplo involvo, et vos quoque A. A. H. H. atram hancce scenam a me aperiri haud desideratis. Quantum Respublica, ac potissimum Ecclesia, ex hac clade ceperit detrimenti, bonus quisque, non nisi summo cum animi dolore, recordatur, atque ego quoque cum maxime doleo. Dixisse sufficiat, illum, qui nuper in Academiâ et Civitate Leidenâ maximis honoribus cumulatus, variâque occasione in controversiis, disceptationibus ac litibus componendis, publicâ etiam auctoritate, adhibitus, quin et ab ip-

SIMONIS EPISCOPII. 31.

ipso Principe Mauritio ad concilianda Ecclesiasticorum judicia consultus, tandem variis variorum collegiorum honorificis testimoniis nobilis erat atque clarus: talem, inquam, omni dignitate, honore eximiâque laude ornatum virum, ab ipsis licet Hollandiae Ordinibus ad Synodum Dordracenam, ut consilio sententiâque illis serviret, vocatum, nec auditum, nec defensum satis, haereseos accusatum, condemnatum, munere motum, imo in exilium fuisse pulsum.

Admiranda autem in Episcopo nostro elucescit animi constantia, quod et a solo patrio extorris, atque tum in Brabantia, tum in Gallia vagus, et exul errans, in rebus hisce difficilioribus aequam semper mentem servaverit, nullo prorsus modo injurias ultus. Eum, aliorum etiam Remonstrantium ope, tum Reipublicae, tum Reformatae Ecclesiae exitium fuisse molitum, clamabant ejus quidem adversarii: sed multos, qui de hac vel illâ parte triumphant, saepius obrectatorum sermonibus aures praebere, et ne vulgus persecutorum fata misereatur, impunitas ac liberas accusationes, inimicitias et vexationes per-

permittere, cum eruditissimo Baelio (*) vestrum quisque A. A. lubenter fatebitur. Nihil e contrario imprudenter ac temerarie egit Episcopus; sed quid agendum esset, etiam atque etiam consideravit, semper veritus, ne facti ratio calumniis ansam praeberet. In illo nempe locum obtinuit, quam eleganter descripsit Cicero, virtus, quae in tempestate quieta est, et lucet in tenebris; quae pulsa loco manet tamen, atque haeret in patriâ, splendetque per sese semper, nec alienis unquam fordibus obsolescit. In exilio semper sollicitus atque anxius illorum amor, qui in patriâ haud melius re fortunâ utebantur, sollicita familiarum atque ecclesiarum, quae Remonstrantium nomini et opinionibus addictae, nunc autem propinquis et ministris erant destitutae, cura communi illorum causae eum adeo adstrictum tenuit, ut literarum ope illos consolari illorumque dolorem levare, nec non ipsis, quantum posset, Hollandiae ecclesiis prospicere, atque hac ratione, fav-

ven.

(*) *Diß. art. Episc. Rem. B. T. II. Ed. 1730. p. 377.*

ventibus etiam Uitenbogardo, Grevinchovio, Poppio, Niellio, Corvino, aliisque, Remonstrantium, uti fere ad hunc usque diem sese habet, societatem formare, summa ei fuerit sollicitudo. Permulta tandem, quae tunc quidem cum viris doctissimis de religione habuit colloquia, tum etiam variae, quas cum Viris bene multis egregie doctis contraxit necessitudines, inprimis ingens illa librorum copia, quos deinceps, variis de rebus, tum Latino, tum etiam vernaculo exaravit sermone; omnia haec, inquam, quanto Noster valuerit ingenio, quantâ iudicii acie, quantâ denique doctrinâ, manifeste demonstrant. Hinc simul apparet, quanto opere mens ipsi recti conscia fuerit, quantâ polluerit animi firmitate, quantâ in malis perpetiendis constantiâ, quantâ humanitate, quantâ diligentâ atque assiduitate, quanto denique humaniores colendi promovendique literas ardore. Mirum igitur haudquaquam est, eum tum inter Gallos, (Galliam enim ferme universam peragravit) tum inter alios aliarum regionum incolas, amicos non paucos invenisse, praesertim postquam animi

E

con-

34 L A U D A T I O

constantissimi, ac vere heroici, tot ac tanta in exilio dedisset specimina, seque ipsum hoc modo omnium sapientium atque eruditorum Virorum aestumatione dignissimum reddidisset.

Jam post sex persecutionis annos, persequendi aet-
tus vixdum in Belgio defervescere coepit, quin
Episcopus, ad colligendum imprimis Roterodami nume-
rosissimum, atque omnino dispersum, Remonstrantium
Coetum, in patriam reversus, atque tum clam, tum
palam, non nisi maximo cum applausu, concio-
natus fuerit. Magistratum aequitate, imprimis hac
civitate Amstelodamensi, ingenuarum artium ac dis-
ciplinarum matre, ac libertatis civilis et ecclesiasticae
semper vindice, Remonstrantibus majori libertate con-
cessâ, mox aedificia publicarum concionum usui fuere
exstructa, atque hanc sacram aedem, e cujus suggestu
hac horâ mihi fari datum est, elaboratâ atque elegan-
te oratione, publice habitâ, inauguravit noster Episco-
pus. Quum autem Remonstrantes, de doctorum in ec-
clesiis suis inopiâ solliciti, de constituendo agerent Se-
mi-

minario, Illustris ipsa, in hac urbe tunc nuper instituta, Schola facilem huic negotio animum praebebat, quum et studiosi nostri primos in ea Doctores, eruditione aut percelebres atque a Remonstrantium causa haud alienos Viros, Barlaeum et Vossium, in Philosophia et Historiis audire posset. Ille tandem, qui ad haec omnia perficienda potissimum laboraverat Episcopus, ad erudiendam in Theologia juventutem, communi Societatis nostrae suffragio designatus fuit. Quantum autem in hocce studio sese praestiterit Theologum, omnibus abunde constat. Quibus enim haud innotescunt *Institutiones* ejus *Theologicae*, in Auditorum usum elaboratae, immortale illud opus, quod in Reformatâ, imo in ipsâ Ecclesiâ Romanâ, magno honore est habitum, cujusque ordo, ut cum doctissimo Mabillonio dicam, *plane diversus est ab eo, qui vulgo usurpatur; ejus stylus elegans, tractandique methodus pro diversâ quaque re apprime congruit*: atque utinam utilissimum hunc laborem ad finem perduxisset! sed cheu! quominus illud opus absolverit, funesta mors impedit. Placuit enim summo

rerum nostrarum Arbitro, Episcopium nostrum, aetate licet provectum, non tamen senio confectum, vivorum numero eripere, ac beatis coeli incolis adscribere.

Merita fane A. A. H. H. quae in defendendâ Remonstrantium causâ ubicumque conspicienda praebuit Episcopus, amplius extollere si vellemus, quum et illius partibus addicti sumus, partium quoque studio agi nonnullis forsan videremur. Si autem umquam ingenii facultates atque animi dotes omnium omnis aevi bonorum aestumationem ac honorem exigant, certo certius gloria haud ei deneganda est, in quo liberale ingenium, iudicium acre, singularis eruditio atque eloquentia, spectata probitas, indefessus labor, ac tandem intrepida fortitudo mutuâ sese communione conjunxerint. Per multa, quae tum ante, tum post exilium, tum in exteris regionibus, ab eo scripta sunt, inter quae *Remonstrantium ipsa fidei Confessio* seu *Declaratio*, ejusque omnino lectu dignissima *Praefatio*, atque illius *Declarationis contra censuram Professorum Leidenfium Apologia*, tandem ipsae *Institutiones Theologicae* facile eminent, me-

mo-

morare supervacaneum foret, quippe quae omnibus factis innotescunt. Si in tractandis hisce aliisque materiis Theologicis accurate propositas theses, si argumentorum delectum, tum ad confirmandam, tum ad impugnandam opinionem, si, in indagando Sacrae Scripturae sensu, singularem explicandi methodum, ex auctoris scopo, totius orationis filo atque ipsa linguae indole accuratissime deductam, si tandem miram in disceptando Episcopii solertiam, et in multis, quibus ab omni, ut ita dicam, parte immistus fuit controversiis ac disputationibus, sagacitatem animadvertamus, haud alienum nobis videbitur summi ac judicio insignis Grotii testimonium, quum de illius *ad Cameronem responsione*, „*mirari se, se scriptoris acumen ac diligentiam*,” lubenter fateatur, neque etiam, aliam licet occasione prolatum, acutissimi ingenii Viri, Uitenbogardi, iudicium de *Apologia Re-monstrantium Confessionis*, quum ait, *se illud opus magnam cum admiratione ac voluptate legisse, idque tale esse, ut non videat, qui confutari possit.*

In omnibus suis scriptis, atque imprimis in *Institutio-*

18 L A U D A T I O

nibus Theologicis, cum Lactantio, () religionem non posse
togi, verbis potius, quam verberibus, rem esse agendam,
atque nihil tam voluntarium esse, quam religionem, in
qua si animus sacrificantis aversus sit, jam sublatam, jam
nullam esse defendebat. Ecclesiam Christianam commu-
nem bonorum hominum esse societatem, in qua non
opinionum, sed virtutum praecipue ratio habenda sit; so-
cietatem, in qua pax et concordia, disparibus licet
judiciis, farta tecta conservari possit ac debeat; dog-
mata, in controversiam vocata, non ejus sane es-
se momenti, ut qui in iis erret, ecclesiae com-
munionem excludendus sit aut ejiciendus; unicum es-
se conscientiae judicem Deum; Scripturam Sacram uni-
cam fidei normam, neque ullum in ea locum, unde
de aliis judicandi, ac multo minus errantem mulctis,
carcere, exilio, seu atrocissimâ morte plectendi potestas
elici possit; de rebus theologicis libere sentiendi faculta-
tem unicum esse fundamentum, quo e veteri Ecclesiâ
dis-*

(*) *Divin. Institut. Lib. V. cap. XX.*

SIMONIS EPISCOPII. 39

discedere Protestantes sibi olim licitum fuisse judicârunt; tandem omnes cujuscunque nominis Christianos de omnibus illis, quae ad bene beateque vivendum creditu et factu necessaria, quaeque in Scripturâ Sacrâ aperte satis sunt tradita, uno ore consentire, atque igitur omnes hosce ad eandem communionem esse vocandos, ac mutuae tolerantiae vinculo arctissime conjungendos: haec omnia primus fere inter Theologos docere ausus est noster Episcopus, secutus fortasse a latere magni nominis Virum, Arminium, illaque ipsa omni argumentorum vi demonstravit, atque hac ratione Ecclesiam Christianam ad pristinam dignitatem, libertatem, simplicitatemque restituere, infausto licet eventu, omnino voluit.

Quam autem ea omnium nostra est imbecillitas, ut non statim ad ingenii aut doctrinae fastigium adscendamus, ne minime quidem Episcopo vitio vertendum est, quod rationibus nonnumquam melius edoctus, priorem sententiam postea mutaverit. In errore perseverare stupidi ac pertinacis esse ingenii; sententiae contra mutationem non semper pro mobilitate ingenii atque inconstan-

40 L A U D A T I O

stantiâ habendam esse, unusquisque novit. Eâdem ratione suae sibi infirmitatis Noster conscius, omne illud, quod diligentia ac investigatio praestare valent, in indagandâ veritate semper adhibuit, atque exinde modeste et libere sententiam suam proponendi, uniuscujusque captui accommodandi, singulorumque judicio subjiciendi consuetudo nata est. Hinc et illud ortum studium, quo in errore confenescere nolens, veritati semper aures praebendo paratum sese praestiterit.

De Scriptorum Ecclesiasticorum auctoritate diverso plane modo sensisse, neque illam eo, quo adhuc inter quosdam Theologos valet, habuisse pretio, nemo miretur, quum et ipse, quam incerta sit Historicorum fides, quam ferax illorum ingenium, in contaminandâ veritate mendaciis, in inquinandâ bonorum famâ, nec non in perverse detorquendis, mutilandis, ac perfide mutandis aliorum verbis et opinionibus, quotidiano rerum usu esset edoctus. Affectuum et praejudicatarum opinionum, in obnubilandâ veritate, imperium quum optime ipsi esset exploratum, jam omnium, qui ab eo discrepant, erro-

SIMONIS EPISCOPII. 41.

rorem fraterno modo tolerare , summa ei fuit officii religio , eamque tolerantiam omnium virtutum facile principem esse putavit.

Acriter eum saepius adversarios perstrinxisse , sacrasque de religione quaestiones jocosae nimis tractasse , nonnulli homines malevoli clamare haud veriti sunt. Verum enim vero , si singularem Episcopii respiciamus humanitatem , cujus specimina dedit nequaquam dubia ; si jus , quod unicuique competit , se defendendi , et quod Noster quoque sibi , quo par est , studio arrogavit ; si serium ejus in bonâ Remonstrantium causâ defendendâ ardorem animadvertamus ; si tandem cogitemus , quot contentionibus atque altercationibus fuerit immistus , quot persecutionibus et acerbitatibus expositus , satis , ni faller , hisce obrectatoribus responderi , Nostrique causa optime quidem defendi poterit. Sane si quis alius , ab omni proterviâ Noster alienus animo fuit ; si quis alius , amore in Deum atque in proximos caluit. Neminem umquam ultro laccessivit , sed modeste tantum , ubi opus esset , tela retorsit , quae malignitas hostium in eum undequaque conjecerat.

F

Ta-

Tali ingenio A. A. H. H. doctrinâ et sapientiâ fuisse Episcopus, cujus similem Theologum ullum vix edit saeculum. Quid mirum ergo, nos Remonstrantes communem illum causae nostrae veluti ducem atque antistitem appellasse! Quid mirum, nos ejus nomen adhuc usque diem maximo in honore habuisse, atque ejus doctrinam, facundiam, judicium, veram ac solidam virtutem, tum imprimis ejus libertatis civilis atque ecclesiasticae patrocinium, constantiam, firmitatem, ac perseverantiam, aliis omnibus ut perfectum exemplar proposuisse, omnesque has, in Illo adeo conspicuas, dotes summis laudibus semper extulisse! Sed quid de Eius in Remonstrantium Societatem, ac de hujusce Societatis in rem Christianam meritis ego quidem dicam, qui in hac re praejudicio facile occaecatus videri possem? Proferam tantum eruditissimi Lutherani cujusdam, Theologi pariter ac Historici inclyti nominis, Moshemi putâ, testimonium. *Ne vero, sic ait, (saera dogmata) prorsus sub jugum Aristotelis mitterentur, et ad artis Peripateticae formam redigerentur, obstitērunt primum Arminiani, qui simpliciorē docendī rationem consuebantur,*

tur, et in eos, qui ad Scholarum genera et vocabula salutis doctrinam cogebant, acerrime invehebantur, quosque constat perpeliendae ejus Christianae religionis partis, quae vitam et voluntatem regit, multo studiosiores, quam illius, quae intelligentiam erudit, plurimisque auctores fuisse, ut stilius aliquid et popularias in hoc genere molirentur (*). Invenit sine dubio hanc Theologiae formam ipse sectae hujusce parens Arminius, et discipulis suis tradidit, verum digessit, expolivit, et in artem veluti redegit princeps post hunc Scholae Arminianae magister Episcopus (†). Ille enim erat, qui in Veteri Sacro Codice interpretando saniora jam principia posuit, nullaque in Mosaisco Instituto vitae aeternae promissa occurrere contendit. Ille erat, qui cognitionem Dei innatam, cui multi e Schola Calvini quam maxime adhaerebant, vehementer oppugnavit, Deumque tamen ex rationis lumine cognosci posse, evidenter demonstravit. Ille erat, qui, in dijudicando Li-

be.

(*) *Institut. Hist. Eccles. Helmst.* 1704. p. 848.

(†) *Ibid.* p. 878.

beri Arbitrii dogmate, mentis humanæ naturam hæc duabus, atque a se invicem diversis, constare facultatibus, intellectu nempe et voluntate: hasce vero solummodo duas esse operationes, quas mens ipsa exserit, perspicue docuit. Ille, qui doctrinam de personâ ac morte Jesu Christi multo leniori, quam vulgaris ferebat sententia, sensu explicuit. Ille, qui eorum, quæ ad peccatum originale, liberum arbitrium et gratiæ efficaciam spectant, melius explicandorum fundamenta jecit. Ille tandem, qui de prædestinatione atque universali Dei gratiâ doctrinam ita instituit, ut postea in celeberrimorum Theologorum Scholis nihil fere novi fuerit additum. Quid mirum igitur, famâ ejus ad exterarum gentes perlatâ, Remonstrantium opiniones ubicumque cognitæ, approbatæ, atque in nonnullis regionibus, publicâ quidem auctoritate, receptas fuisse! Quantos progressus purioris theologiæ primordia, finito vixdum concilio Dordraceno, per totum Christianum orbem fecerunt? Nonne, *quæ Dordraci extincta erat prorsus ac tumultata, libera sentiendi fa-*
cul

S I M O N I S E P I S C O P I I. 45

cultas vitam ibi potius et vires acquisivit? — Nonne et Anglia, post concilium illud, statim ad Arminianos defecit? () Nonne placidi Anglicanae Ecclesiae antistites, Halesius, Chillingworthus, Cudworthus, Tillotsonus, alique sub Carolo II., et postea sub Guilielmo III., Episcopium sibi magistrum delegere, ejusque exemplo paucos esse contenderunt, quae scire et credere ad salutem obtinendam Christianum hominem oportet? (†) Nonne mitiora, ut videntur, Cameronis et Amyraldi de decretis divinis placita, in Galliâ, exinde duxerunt ortum? Nonne et, quod memorabile est, ipsa illa Geneva, absoluti decreti et gratiae particularis mater, nutrix, custos, beneyola non tantum et aequa Arminianis, verum tota prope ad Arminianorum partes transiit? (§). Nonne et ipsa Scholae nostrae doctrina celeberrimos in ecclesiâ Viros, Werenfelsium, Zimmermannum, Joannem Alphonsum Turretinum, Vernetum, aliosque progenuit? Quis tandem*
ita

(*) *Ibid.* p. 850.

(†) *Ibid.* p. 863.

(§) *Ib.* p. 851.

*ita rerum est ignarus, ut nesciat, in multis Protestan-
tium Principum aulis, et ubique fere inter eos, qui sa-
pere videri volunt, hoc scitum vigere, quo tota res
Arminiana nititur: perparvum esse creditu ad salutem
necesariorum numerum, et unicuique, quemadmodum de
Deo et religione sentire velit, permittendum esse, modo pie
ac honeste vivat? (*)* Atque horum omnium iterum lau-
dem quis adeo odiosus sit, qui detrectet Episcopio,
cujus scripta, uti latine potissimum sunt exarata, ita
quoque omnigenae doctrinae atque eruditionis fontes
summo jure habentur.

Quum igitur Noster aevi sui ac patriae tantum decus
atque ornamentum fuerit, non est, quod miremini, A. A.,
Ei quoque cum praeclaris atque ad omnem humanita-
tem excultis viris, Uitenbogardo, Grevinchovio, Niel-
lio, Corvino, Vossio, Barlaeo, Grotio, Curcellaeo,
aliisque, tum Belgis, tum exteris, arctissimam fuisse
necessitudinem. Horum Virorum permulti tantâ cum eo
fa-

(*) *Ibid.* p. 880.

SIMONIS EPISCOPII. 47

familiaritate fuere conjuncti, ut, quo levaret ejus adventus, summo dolore affligeret discessus. Tanto enim ipsâ naturae vi abundabat dicendi sale, urbanitate, vitae ac morum elegantia, tantâ omnino amabili humanitate, ut non modo amicis esset carissimus, sed ut et illi, qui eum scriptis ac quovis modo persequabantur, animum ejus et mores, optimis sapientiae praeceptis conformatos, maximi aestumaverint. Quantum haec omnia in eo valuerint, hoc documento cognoscere licet, quod, quum Noster diem supremum obierat, ipse Uitenbogardus, nonnegarius fere senex, ut funeri adesset, Roterodamo Amstelodamum venerit, quumque ad capulam accessisset, impositâ cadaveris capiti manu, non sine magnâ animi commotione dixerit: *o Caput, quanta sapientia in te recondita fuit!* Nos igitur, A. A. H. H., nos praefertim, qui Remonstrantium causam defendimus, cum summo Grotio, Episcopii immaturam mortem lugeamus, utpote quae Societati ac Scholae nostrae irreparabile damnum adtulisset, nisi Curcellaeus, vir omni doctrinae literarumque genere clarus, alique postea

Vi

Viri praestantissimi, Clericus imprimis, atque Wetstenius, tum etiam clarissimus, praeceptor meus dilectissimus, VAN DER MEERSCH, lucem fere extinctam accendissent.

Tantum autem doctissimorum Virorum ordinem, quum hac horâ, veluti praesentem oculis cerno, Vobis, quibus Seminarii nostri cura est mandata, quique, vestro etiam suffragio, me Praeceptoris successorem vocatis, Viri summe Venerandi, vehementer me commoveri haud diffiteor, quum Decesorum meorum famam quomodo ingenii doctrinaeque meae tenuitas vel eminus assequi possit, non video, ut potius huic, quam mihi detulistis, provinciae longe me imparem sentiam. Quum autem haec sollicitudo menti inhaereat, ne expectationi vestrae satisfaciam, vester erga me, quo et nunc prosecuti estis, favor, quemque, satis scio, in posterum haud denegabitis, solus me in difficili obeundo munere levare poterit. In theologiâ docendâ, nec non in tradendis iis, quae ad munus ecclesiasticum, ad concordiam in ecclesiâ promovendam, formandamque juven-

S I M O N I S E P I S C O P I I. 49

Juventutem in patriae atque ecclesiae commodum spectant, Episcopium mihi ducem adsumam, patrocinioque vestro ut non plane indignus videar, summo opere operam dabo. Tanti Viri autem quum vestigia persequar, assiduitate mihi opus erit et diligentiam maximam, quam, si quid ingenio desit, aut judicio, aut doctrinae meae, illud ipsum improbo atque indefesso labore compensem. Quantum saltem in me est, mandatam mihi spartam adornare conabor, eamque, providi Numinis sub auspiciis, recte et fideliter administrare, jucunda mihi erit muneris pensique ratio. Vestro itaque favori me commendo, uti ad quaevis officia paratissimum. Subvenite igitur, animumque mihi addite, ut junctis ita nos omnes viribus Societatis salutem, uti supremam nobis legem, promoveamus.

Ita Deus Optimus Maximus Vos, Viri summe Venerandi, diu sospites fervet ac incolumes! Vestris sub auspiciis celebris nostra, ab Episcopo instituta, Schola diu floreat, posteraque aetas Vos, uti et Eum, purioris theologicae doctrinae doctores, pacis ac con-

G

cor-

cordiae amantissimos, ac libertatis Christianae Vindices nuncupet!

At quantum ego animo timorem concipio, doctrinâ atque eruditione, honore ac nomine illustris, Vir summe Venerande VAN DER MEERSCH, quum et te, nunc licet otio te oblectantem, tuoque te munere abdicantem, collegam meum compellare mihi liceat, quo et optimo praeceptore olim me fuisse usum laetus semper recordor. Ego autem discipulus tuus quum tibi jam succedam, quam maxime vereor, ne magistro dissimilis prorsus comperiar.

Magna tua, quin et maxima, Vir Eruditissime, in rem Theologicam, in Ecclesiam Christianam, in Societatem nostram, nec non in Seminarium nostrum merita quominus hic recenseam, teque in os laudem, et in Te, qui causam nostram contra perversas saepius cavillationes optime defendisti, Episcopium renatum fuisse dicam, vetat tua, quam novi, animi modestia. Me autem, discipulum tuum, qui omnem suam doctrinam et cognitionem Tibi praecipue debet, hac occasione maximas tibi

SIMONIS EPISCOPII. 51

bī perfolvere gratias, haud aegre feras. Sana tua in tractandis rebus theologicis praecepta memoriā mihi nimis infixā haerent, quam ut ea umquam deleat oblivio: tum et ipsa docendi norma, facilitas ac perspicuitas tua mihi cariores sunt, quam ut a tramite illo deviare. Te itaque, quantum in me est, secutus, Juventutem instituam, quae tui desiderio tristis nunc se destitutam queritur. Felicem me, si huic desiderio aliquā saltem ex parte satisfaciam, meaque consilia hac ratione laudum tuarum optimum fecerim praeconium! Felicem me, si amicitia tuā me prosequi, si prudenti, quo polles, quodque enixe rogo, consilio adjuvare velis!

Deus Optimus Maximus otium tibi, summe Venerande Vir, quod tibi, tum propter assiduum laborem, tum propter aetatem provectam et ingravescentem omnino competit, concedat gratum ac jucundum, per multos adhuc annos, remotis senectutis incommodis, te conservet, omnia tibi largiatur, quae vitam reddant beatam, atque tandem huiusce vitae molestiis perfunctum, in beatorum te deferat sedes, beetque in aeternum!

Tene insalutatum dimitterem, collegâ mi exoptatissime, doctissime HEMERTE! Si me quid umquam ad capessendam delatam provinciam commoverit, hoc fuit profecto, quod nos ambos, longâ jam necessitudine conjunctos, Societatis nostrae coetus dignitate ac munere consociare voluerit, quo commune Scholae commodum tanto magis promoveamus. In laudes humanitatis atque eruditionis tuae, quarum fama summo jure quaquaversum percrebuit, excurrere possem: sed et hanc laudationem, meritis tuis licet longissime imparem, modestiae tuae vim illaturam, certo mihi est persuasum. Illud palam profiteri haud vereor, ex tuâ officii ratione laborem meum atque curas haud exiguum levamen, industriam meam ac diligentiam haud leve incitamentum jam initio petiisse. Quum autem nos iisdem doctrinae principiis imbuti, veritatis pariter amantissimi, atque in vindicandâ conscientiae libertate, quam, ut ab ipso Deo nobis, ut ita dicam, innatam, decesor noster Episcopus alique Remonstrantes, tum scriptis, tum exilio ac carcere tuiti sunt, ambo sumus diligentissimi; haec
ipsa

SIMONIS EPISCOPII. 53

ipsa studiorum animorumque similitudo conjunctionem inter nos, si fieri possit, arctiorem reddat, animosque ab invidiâ, simulatibus et partium studio alienissimos, inter se quotidie magis copulet! Annuat et adspiret Supremum Numen votis nostris, tuisque studiis et omnibus, quae in commune Patriae, Ecclesiae ac Scholae commodum ceperis consiliis, saluum Te ac incolumem diu praestet, atque uberrimos Te laborum tuorum fructus colligere jubeat!

Vos tandem, praestantissimi Juvenes, Vos imprimis, qui in Scholâ nostrâ sanctae Theologiae studiis consecrati estis, hac occasione haud compellasse, religio foret. Nonne vos etiam Episcopii exemplum alliciat, ad rectâ illâ viâ incedendum, gloriamque illam attingendam, quae improbi laboris ac studii bene suscepti perpetua et jucunda comes est? Dicetis fortasse, ac lubenter equidem concedo, studiorum rationem, Episcopii aetate, plane ab eâ, quae hodie inter nos valet, fuisse diversam, eumque decem integros annos in cursu Academico consumsisse. Sed si jam literarum

amor ad proferendum ulterius hocce stadium Vos al-
liciat, quid igitur Vos ab optimo certe hoc consilio de-
terrebit? Quis tam perversus sit, qui hocce improba-
verit, Societatisque nostrae utilitatem a commodis ves-
tris secreverit? Nonne Episcopii exemplo edocti, di-
ligentem navabitis operam, ut tandem ad sacrum Mini-
sterium vocati, veritatis et pietatis amore, candorisque
studio ducti, Scripturam Sacram recte interpretari, re-
ligionis nostrae sanctissimae doctrinam, ingenii humani
figmentis haud contaminandam, ex ipsis fontibus eruere,
errorum scaturigines detegere, argumenta sine ullo par-
tium studio ponderare, pacem in ecclesiâ promovere,
hominum mores bene conformare, atque hac ratione
veram omnium salutem augere valeatis? Putatisne, E-
piscopium hisce omnibus idoneum futurum fuisse, ni-
si ingenium diu multumque omni scientiarum genere
subegisset? Verum spes mihi arridet, ut Vos etiam in
ejusdem Societatis Scholâ, in qua Ille, non nisi cum
fortunae dispendio, causam nostram strenue defen-
dit, ac publice docuit, rerum divinarum humanarum-
que

SIMONIS EPISCOPII. 55

que scientiae assiduam non solum navetis operam, totâque mente atque omni animi affectu in studia incumbatis, sed et purum praecipue religionis sensum imbibatis, sinceri-que Dei cultus ac pietatis exhibeatis documenta.

Sed jam hac occasione praeceptorem agere, non est animus. Sortem vestram, Ornatissimi Juvenes, quod optimo ac primario doctore destituti sitis, ipse, Viri magni successor, Vobiscum doleo. Jam me non uti ducem, sed uti laborum socium ac comitem habeatis! Vobis me totum atque universum trado, nihilque mihi erit jucundius, quam si vestris commodis consulere possim. Vos ut operam meam diligentiam, docilitate, et quantum fieri possit, sapientiam sublevertis, ita ut docendo discam, Vos discendo proficiatis, enixe rogo atque obsecro.

Praeclarum, quod Episcopus nobis, Commilitones carissimi, ab omni parte dedit, exemplum memoriâ teneamus et conservemus, quumque hodierni temporis ratio exiguum nostrum Remonstrantium gregem inter Christianos adhucdum separatim existere velit, Epis-
co-

56 LAUDATIO SIMONIS EPISCOPII.

copii vestigiis insistamus, ejus virtutes sectemur, ejusque scripta, immensâ eruditione refertissima, sedulo legamus, perlegamus, atque ita Societatis ac Scholae nostrae decus et celebritatem promoveamus.

Tu autem, Deus Optime Maxime, omnis boni fons atque origo, cujus in omnibus indigemus ope, adesto studiis nostris et consiliis! Otia fac Musis! Tu, qui Societatem nostram et Scholam, diras eheu! inter ecclesiae ac patriae procellas erectam, ad hunc usque diem conservasti, tuere illam ac prosperam esse jubeto! Excita dignos Maecenates, eosque qui sunt conserva! Docentes ac discentes ad veritatem dirige! Fac, ut doctrina atque eruditio, opiniones et virtutes, quae publicis et privatis rebus prosint, inprimis pacis amor, libere sentiendi docendique ratio atque candor in Ecclesiâ Christianâ vigeant! Omne tandem, quod animi quorundam pravitas machinatur, consilium in veram Jesu Christi Ecclesiae salutem cedere jubeas!

D I X I.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

